

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De Nieuwe En Naauwkeurige Neederlandse Hovenier,
Onderwyzende hoe hier te Lande, onder dit Climaat een
Thuin, met zyn Parken, Paaden, Glintingen en Heiningen
wel zal aangeleid, en hoe de Boomen aan ...**

Te Leyden, 1735

Over de manier om een Entery van de Zaaylingen te maaken

[urn:nbn:de:bsz:31-139361](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-139361)

TWEEDE VRAAGSTUK.

Over de manier om een Entery van de Zaaylingen te maaken.

EERSTE HOOFDPUNT.

Van de Noodzakelykheid om Enteryen te maaken.

LEERLING.

WAarom is het nodig, myn Heer, Enteryen te maken?
ERVAARE.

Om drie Reedenen. De eerste, om dat de Boomen grooter werden, en beter gedaante verkrygen, als op de Zaayplaats, daar zy niet de tyd, te dicht op malkander zouden staan: De tweede, om dat zy haar wilde aard dan wat afleggen, en daarom wel eens willen verplant werden: De derde, om dat de Zaaylingen meer als twee jaaren in haare eerste grond staande, sulke lange wortels zouden schieten, dat zy kruyssen zouden, en door malkander loopen, daar door men die ook zonder schenden niet zou kunnen opneemen.

LEERLING.

In wat jaar, na dat zy gezaaid zyn geworden, moet men die in de Entery stellen?

ERVAARE.

Ik zal u zeggen, dat men die moet verplaatzen in de maand van February, het tweede jaar na dat zy gezaaid zyn, verkiezende de schoonste, en welgemaakste, ten opzigt van de Appelen die gy niet zult willen Enten, en de anderen die al mooi groot zyn, hoewel wat krom, en ongeschikt, zult gy opnemen, om in de Entery apart en afsonderlyk gesteld te werden, latende de kleynste op haar plaats, die een dubbelde waschdom zullen genieten, door de wegneming van de sterkste.

LEERLING.

My dunkt, dat gy onderscheid maakt, tusschen de Entery
B der

80 K W E E K S C H O O L D E R

der Appelboomen, en die der Peeren, want op de vraag die ik UE gedaan hebbe, over den ouderdom die de Zaaylingen behoren te hebben om in de Entery geplant te werden hebt UE my geantwoord, wat de Appelen belangd, die men niet Enten wil, daar moet men de schoonste en welgemaakste van verkiezen.

ERVAARE.

Ik heb u deeze uitsondering willen maken, om dat ik ondervonden heb, dat de Peeren van Zaad gekoomen, by na alle de vrugt zeer wrang, en steenagtig hebben, maar zo is 't met de Appelen niet, die het meeste gedeelte als zy al verbasteren in haar soort, ten minsten een pleizierige vrugt, en in overvloed voortbrengen, dat de Peeren niet en doen, die alleen afwyken in haar soort, maar heel laat, en ten eenemaal onaangename vrugt voortbrengen.

II. HOOFDPUNT.

Van de Manier om de Zaaylingen op haar behoorlyke wydte, in de Entery te stellen.

LEERLING.

OP wat afstand moet men de Zaaylingen in Entery stellen?

ERVAARE.

Myn meening is, na dat men een plaats in den Hof (na goeddunken) of na d' een of d' andere kant sal genoomen hebben, die in October wel te mesten, en kort daar na twee stecken of meerder te laten omspitten, en in de volgende maand van February, by een mooie dag, en de Aarde niet te vogtig zynde, zult gy de Zaaylingen gaan opneemen, die gy begeerd, en regt van stam zyn, gy zult een lyn spannen, langs de welke gy een rey van een voet breed, en een halv voet diep zult maaken.

Eer gy ze in die rey steld, moet men ze de kleyne takjes om laag weg nemen, en die een voet boven de grond zyn, laten, en de Pen en haar wortel afgesneeden hebbende, zult gy twee duimen dik ouwe Mest in de voorzeide rey leggen, en u Zaaylingen daar twee voeten van malkander opstellen, en wederom twee dui-

HOOVEN EN THUYNEN. 11

duimen ouwe Mest op de wörtel leggen, en voorts de rey of grep met aarde volmaaken, en vergeet niet in u Memorieboek te schryven, de eerste, tweede, derde, van de eerste rey, zynde by voorbeeld Renetten, en zo met de andere soorten, die gy niet voorgenomen hebt te Enten, na dus de eerste rang voleindigt te hebben, zult gy de lyn vier voeten daar van daan spannen, want de reyen moeten wel zoo wydt van malkander weezen, en daar zult gy op dezelve manier een andere grep maken, in welk gy verders uwe Appelbomen op de zelve manier in order zult stellen, en vergeet de naam der soorten niet in u boek te stellen, want daar ontvlugt niet ligter als de geheugenis.

Wat de Appelboomen belangd, die men voorgenoomen heeft te Enten, die moet men op de zelve wys Regeeren, behalven, dat men die in de volgende maand van Maart gelyks de grond by na moet affnoeijen.

III. HOOFDPUNT.

Van de Manier om de Zaaylingen van Appelboomen op te kweeken, die men niet wil Enten.

LEERLING.

NU UE my zeer wel hebt onderwezen van de manier die men moet houden, om de Zaaylingen in de Entery te stellen, so verfoek ik UE, om my de manier te leeren van die te bebouwen.

ERVAARE.

Gy, moet op vier dingen letten, daar veel aangelegen is, over het geen ik u gesegt hebt, aangaande de manier van die te planten. Het eerste, is, de kleine Takjes weg te nemen, tot op een voet hoog van de Grond, van die men niet wil Enten, en indien'er in de maand van Mey daar aan volgende, weder andere op de zelve plaats komen, zo moet men die met de Vingers af breeken, latende het overige van den stam voorzien, en wagt u wel van ze geheel en al weg te snoeyen, daar bedriegen veel lieden gemeenlyk hun selven meede, denkende eenig voordeel aan

de kleine Zaaylingen te doen, maar zy kunnen se geen grooter kwaan doen, want door dit middel groeijen zy in der daad dat men 't zien kan, maar de struyk groeid daarom zo gaauw niet, en zy blyven altyd dun van Stam, zo dat zy naauyls over end kunnen staan: Het Tweeden is, de Penwortel af te snocijen, op dat zy te beter haar wortels uitbreiden, en te sterker werden. Het Derde, met ouwe Mest te mesten onder en boven de wortels, op dat de hairwortels, en de gezegde kleine zappige wortels een beter voedzel nemen, en door dit middel de boom voortsetten. En eindelyk het Vierde, in April, Juny, September, en November te spitten. Dit moet men zo drie Jaar na malkander doen, en niet affnocijen als na dat zy sterk groeijen, en al vervolgens, tot de tijd, dat men ze op haar plaats wil stellen, dan moet men ze voorts affnocijen, op de vereiste hoogte. Ziet daar hoe men de Zaaylingen van Appelen moet regceeren, die men uit de natuur wil optrekken en niet Enten.

LEERLING.

Is 'er meer moeite om de Zaaylingen van Peeren aantekweken als van Appelen?

ERVAARE.

Neen: want men moet ze op de zelve wys regceeren als de Appelboomen die men wil Enten, nadien zy altemaal gelyk ik gezegt hebben, na 't wild trekken, daarom moet men die niet uyt de natuur aan kweken gelyk de Appelboomen, maar Entstammen van maken, die uitstekend goed voor hoog-stammen zullen zyn.

IV. HOOFDPUNT.

Van de manier om de Zaaylingen op te kweken, die men wil Enten.

LEERLING.

MYn Heer, UE heeft my geleerd, dat men de Zaaylingen in Maart moet affnocijen, die men Enten wil, zou het niet goed zyn, die in de staat te laten gelyk de anderen?

't Is

ERVAARE.

't Is zo' absoluut noodzakelyk niet, als zy maar wel behandeld werden, zo kan het ent op het oude hout wel slagen, maar het vind beter overeenkomst en eigenschap op het nieuwe, daarom zou ik goet agten, die affnoeijen, op dat ze nieuw hout schieten zouden, dat te sterker komt, om dat het zapliever door dit nieuwe hout gaat, als door het oude. De natuur bevestigt ons deze waarheid klaarlyk, als zy al haar kragt en poging gebruikt, om zig te behouden, en om altyd het beste en het edelste voort te brengen, deze stam verlatende als een deel, dat na moeite die het heeft om van haar swakheid optestaan, of gered te werden, nieuwe looten in haar plaats tragt voort te brengen, door welkers middel zy haar einde of oogmerk zou kunnen bereiken.

LEERLING.

Na deze Redenen beken ik, dat men die moet affnoeijen, maar ik verfoek UE, my de manier te leeren, om deze nieuwe looten te behandelen, en te onderhouden.

ERVAARE.

Wy hebben onderfeld, dat men de Zaaylingen in de maand van February in de Entery moet stellen, en in de volgende maand van Maart affnoeijen, indien men die Enten wil, dewelke een deel nieuwe looten zullen uytfschieten by aldien zy behandeld werden, op de manier als ik u gezegd heb. Maar ziet weltoe, dat gy 'er geen een van weg neemt; om twee Reedenen. Eerft om dat de geene die gy zoud laten blyven, te gaauw opfschieten zouden, en niet sterk werden. En ten tweede, om dat 'er de wind ontwyfelbaar mede speelen zou, haar te swak vindende, of van haar moeder scheuren. Daarom leer ik u de selve maar by malkander te laten staan als een bosje of ruikertje, tot in de maand van Maart van het volgende Jaar, in welke gy 'er de Slegste met een mooie droogen dag van sult wegnemen, en de beste of grootste maar alleen laten. Van dewelke gy de zy-takjes, tot op een halv-voet hoog van de Grond zult wegnemen, op dat zy geen kwasten maaken, op de plaats daar zy moeten geënt werden.

LEERLING.

Hoe lang moet men wagten, om te Enten?

B 3

Men

ERVAARE.

Men kan ze in de volgende maand van April, (of wat laater) Occuleeren, of zo de voorzegde looten, na het tweede of derde jaar een duim dik zyn, zal men die Enten, en na my dunkt niet langer wagten, om dat, hoe jonger het hout is, hoe 'er het Ent beter mede vereenigt, en de stam of sneede gauwer omzoomd, gelyk ik u zal leeren, wanner ik u de Leer-reegels van die te Enten, zal behandigen.

DERDE VRAAGSTUK.

Of de Boomen van Zaad gekomen goed zyn, zonder Geënt te werden.

I. HOOFDPUNT.

Of Zaaylingen goed zyn, sonder geënt te werden.

LEERLING.

Ik zie, myn Heer, dat UE zo veel mocite en zorg neemt, om van verscheide plaatsen en gewesten Enten van Appel en Peereboomen te hebben, om die te Enten, zou het dan niet beter zyn, Zaaylingen aan te kweeken, behalven van Peeren, die de meeste gedeelte wild zyn gelyk UE my geleerd hebt, ten minste van de Appelen die wy in onze Thuin plukken, en die op te kweken zonder te Enten?

ERVAARE.

Gy steld my daar een zaak voor, die veele Mannen in den bouw der boomen ervaaren, hebben verdedigt, en die veel andere verstandige Mannen in 't zelve werk, bedreven, hebben bestreeden, de eene hebben verzeekerd, dat uit de Zaaylingen de beste soort van Appelen kwaamen, en de anderen van de Enten alleenlyk, om u jonge begeerte dan te vergenoegen, en my selfs te voldoen, die al myn vermaak neem, om in u deese loffelyke genegendheid van de bouwery der boomen te zien, zal ik u antwoorden myn nieuwsgierige Liefeling, dathet onderscheid van de Lugt, veel kan